

Georg Kühlewind Alapítvány

Ötödik hírlevél

A Kühlewind Alapítvány ötödik hírlevelében Lack Gábor egy előadását és Rác György esszészerű töprengéseit olvashatják. Az előadásnak tekinthető tudósítás Lack Gábor hagyatékából került elő, más feljegyzésekkel együtt. Ezeknek a feljegyzéseknek nem minden részlete tehető közzé, mert a szövegek ismeretlen lejegyzője sokszor saját benyomásait írta le, nem azt, amit interjúalánya elmondott. Valószínű, hogy a leírtakat Lack Gábor látta, de a továbbiakban nem foglalkozott velük, nem javított rajtuk. Az itt közölt „előadás” összefüggő szöveg, eredeti és fontos megállapításokat tartalmaz. Tisztában vagyok vele, hogy számos részlete homályos – ezekre, sajnos nem tudunk rákérdezni –, ám a szöveg pótolhatatlan, s ezért mindenképpen közlésre érdemes. A leirat készítőjének megjegyzései, kommentárjai szögletes zárójelben [] olvashatók, a kiemelések is az övéi. A megszokott zárójeles () kiegészítések tőlem származnak. A (...) -os jelzés kihagyást jelöl, melyet két esetben – nehéz szívvel – szükségesnek ítélt. Egyébként a gépiraton csak ott módosítottam, ahol a feljegyzett mondat nem volt érthető, vagy a leiratba gépelési hiba csúszott. Rác György írása esetében könnyebb helyzetem volt: a szöveget maga küldte el, tehát látta – és így látta jónak. Ezért szövegén nem változtattam. A zárójelbe () tett kiegészítések, magyarázatok is tőle származnak. Ám a világosabb áttekintés érdekében – ahol ez szükséges volt – a szöveget lábjegyzetekkel láttam el.

Az elmúlt hónapok során több, Kühlewind Alapítvány szervezte esemény, összejövetel volt. 2013. május 11-én e sorok írója *Ki vagyok én?*, Böszörményi László 2013. június 14-én *A felejtés művészete* címmel tartott előadást. Óriszentpéteren és környékén ebben az évben május 17 és 20 között került megrendezésre a pünkösdi Virágzás Napjai esemény-sorozat. Itt Böszörményi László *Mi a becsület?*, e sorok írója *Az emlékezésről* címmel tartott előadást. Alapítványunk 150 ezer forinttal támogatta idén a rendezvényt.

Hírlevelünkön először láthatják az Alapítvány logóját, melyet Jókai Lóránt készített el. Itt is köszönetet mondunk érte.

Legközelebbi összejövetelünk összettel lesz, valószínűleg szeptemberben. A részletekről és további programjainkról időben értesítjük az érdeklődőket.

Fenyő Ervin

Lack Gábor

Előadás 1988. július 4-én

A mihályi erők nem szólnak bele az emberi fejlődés menetébe, magára hagyják. [Steiner] Olyanok vagyunk, mint a gyerekek. Most tipegünk, de ha elkezdünk lépegetni, jön a

segítőerő is. Jönnek bátorítások, a jelenkorban van önbeavatás, mert a mester mindig kéznél van. A beavatás: tudatszint-emelkedés.

A jelenléti tudat realizálása ahhoz képest, amit tudunk, eggyel tovább van.

Steinernél nincs eléggé „lelógatva” a kötél, ott mindig ugrani kell.

(...) A látásról: a fizikai látásra koncentrálni olyan mélyre lehet fújni, ahonnan gazdag rétegeket lehet kiásni. A látás centrális jellegű. A világ elsősorban látott világ. Nagyon érdekes, hogy honnan jövünk, hová megyünk, de az igazi kérdés az, hogy hol vagyunk? Mert a jelen tudatból lehet megragadni a láthatatlan világot. Mintha egy hegybe lennénk bezárva. A hegyből ki kell szabadulni, át kell rágni magunkat, különben álmodozás lesz belőle. Az ember unja a világot. El sem képzelem, hogy itt szellemi dolgokhoz lehet jutni, hogy ez a világ átfényesedhet. Ehhez mindenki eljuthat. A befelé és kifelé fordulásról van szó. A „kifelé, befelé” addig érvényes, amíg kettősség van. A látványos világban, utcán, erdőben, a Sugár áruház emberforgatagában, mindenütt lehet nyitott szemmel látni. A hétköznapi tettek nem befolyásolják rosszul ezt a belső látást. Ha csak spontaneitásra bízunk a dolgot, ez csak ritka élmény lesz. Az élő embert kell tetten érni a világban. Úgy tűnik, hogy az ember normál állapotában az alvás fázisában él. Van pulzáció, néha jobb, világosabb, néha sötétebb a helyzet. Münchhausen báróhoz hasonlóan saját hajunknál fogva kell kihúzni magunkat.

A lét adottságainak felgombolyításában lehet eljutni bárhová. Kicsit csapongok, de ezt alig lehet másként kimondani. Egy madártávlati leltározásban látja az ember, hogy a diszkurzív helyzet mindig a múltba teszi a dolgokat. Ez a múlt tudat, ha az ember rálát valamire; ez múlt tudat.

A jelenléti tudat állapotát kellene elérni. Ébred egy figyelő, aktív helyzet. A meggondolt gondolon már nem lehet változtatni; olyan amilyen. Ha a valóságot akarja megközelíteni, akkor a jelenben kell lenni, és nem a kész gondolatokban. Amire rá tudunk mutatni: az már múlt. A kijárat a dinamizálás irányába hat, a saját szellemi aktivitásunk felébresztése felé. Ha a látásra figyelünk, a kettősség jobban el van kendőzve. A gondolatnál ez nehezebb. A gondolkodó is „belevág”, ha a gondolkodás elindulása közvetlen lesz; tervezhetővé válik a gondolkodás. Olyan gondolkodást kell kialakítani, ami rendszerré áll össze, vagyis nem lineárisan kell gondolkodni.

A gondolkodásra magára legyen rálátása az embernek, a diszkurzív tudatot az intuitív tudattal kell összehozni, ez nagy fényességgel jár.

Amíg nincs rálátás a gondolkodás irányára [de nem a múlt-idejű gondolkodásra], addig nem lép fel az új tudathelyzet. Ehhez az embernek általában nincs kedve, de ha sikerei lesznek, akkor az egész érdekessé válik.

A látásnál is egy múlt tudattal áll szemben az ember, de ez nem olyan nyilvánvaló, mint a gondolkodásnál. Itt nem tudja az ember, hogy indul el a folyamat. Hogyan vesz részt a saját látványának megítélésében.

Az ember végül oda jut, hogy nem látja a világot. Olyan ez, mint mikor álmodja az álmát, és nem látja, hogy álmodik, hanem éli. A fizikai látással is ugyanez a helyzet; látja – és nem látja, inkább álmodja. De hogy jutunk oda, hogy az egy „szinkronizált, szélesvásznú, magyarul beszélő film” legyen? A látott világot is múlt tudattal látjuk. Ez – narrátorkodás. Az ember szavaival egy képet fest, de az nem a valóság. Mindenkinek magának kell eljutni az élményekhez. Kérdés, hogy ez az élmény mindenki számára ugyanaz-e?

A figyelmet ki kell tanítani, ami nélkül nincs látás. Ez olyan, mint mikor valakinek mondjuk, hogy hova figyeljen, míg az végül tényleg oda is figyel. Az irányított figyelem. Egyre meredekebben megyünk a látás felé, aminek vége úgy is az lesz, hogy tényleg látni fogunk.

A tudatnak van egy intenzitása. Ha ez lejjebb van a való helyzetnél, akkor nem adekvát a mondanivalóval. Ha nincs megoldás valamiben, akkor egy magasabb szinten megvilágosodhat az ember. Ilyen lehet például egy kollektív meditáció ereje. A kommunikációban van egy bizonyos áthallási effektus, ami hat. Van egy felhangoltsági állapot, amikor minden tartalmaz, de ez után jön egy leesés, amikor minden lecsúszik.

Jelenlét-tudatra van szükség. Mindig meg kell találni a pillanatnyi helyzetnek megfelelő szöveget. Amit előre leír és felolvas az ember, az nem ugyanaz.

Mit mondanak a látásról? Leírják ennek a technikai, fiziológiai vonatkozásait stb., és kész.

Van a világ, ez nem vitás, illetve ezt nem vitatják. Az ember elfogadja, hogy a világ olyan, amilyen. A „világ” kívülről jön felénk, ennek ellenére ezt mi nem bent látjuk az agyunkban, hanem ezt kint látjuk, ott, ahol a dolog áll. Ezen érdemes elgondolkodni.

Nem szabad elhinni, hogy ez vagy az így van, mert ezt sokan így mondják. Ki tudja, mit tömtek a Hatalmak egy csecsemőbe?

Mindig a jelen pillanattól kell kiindulni, mintha be lennénk falazva egy agyaghegybe, a teendő az, hogy azt kell szétrakni, ami kéznél van. Nem az, hogy „keletkezési gondolatokat” kell gondolni. Ezt el kell hagyni. Szeretnénk tudni, hogy hogyan vannak a dolgok igazában. Van bennünk hajlam, hogy eldobbantsunk a jelent pillanattól, akár a gyermekkorig, de itt nem veszítjük el a talajt a lábunk alól. Mintha sötétben a kisujjunk érintené a falat, mert ha ez elvész, elvész a kontaktus. A kettősség elmozdul a múltba, gondolatba, ide-oda, de végig dualitás marad.

Van egy szellemi irritáció, ennek van egy merőleges iránya. Például belép egy szellemi „kísértés”, innen katapultálom magam. A szellemi energiákat megfürja valami. Felmerül a kérdés: a szemünknek higgyünk, vagy a gondolatainknak? Megjelenik egy tárgy képe, próbáljuk megfigyelni egypár percig vélemény és megjegyzés nélkül, definícióktól mentesen. És próbáljuk megállni, hogy ne kommentáljunk, ne definiáljunk. Példa: a tárgy tőlünk való távolsága. Nem (kell) csinálni vele semmit, hanem csak túrni a megjelenését. Itt rögtön nagy tapasztalatokra lehet szert tenni, például, hogy a figyelem állandóan elkapkodja magát a tárgytól, „be nem áll az ember gondolkodókája”. Nem engedjük a világot szóhoz

jutni, ezért találjuk a világot unalmasnak. Amíg ilyen a világ, azt kis „vé”-vel írják, a másik esetben nagybetűvel: Világ. Nem kell elutazni sehová, itt is lehet világot látni. Ez kívülről semmi, de ahonnan az elindul, az maga a csoda. A lényeg: hagyjuk a világot szóhoz jutni. Ha ez sikerül, akkor itt csoda történik. A világ és az ember kettőssége világossá válik, de ha érintkezésbe kerül a való világgal, akkor egység van. Ha ez a folyamat megszakad – például (ha az ember) értelemmel keresi a dolgokat –, akkor szakad ketté az egység: amikor nem én mondom meg, mit látok, hanem hagyom, hogy (az) mondja (ki) (ön)magát.

Ez a folyamat az alvásból az ébredés felé mozog és vissza. Az ember és világ között szakadék keletkezik, ez szellemi dolog, de ennek a vége az ember kezében van, és hozzákezdhet ennek a (szakadéknak az áthidalásához,) lebontásához. És a világ hagyja magát, hogy nézzük. Folyton méltatunk, kommentálunk, folyton dokumentálunk, és nem engedjük a Világot szóhoz jutni. Ez nem azt jelenti, hogy ne gondolkozzunk.

Ha eljutottunk a Világhoz – eljutottunk önmagunkhoz. (...)

A figyelem nem hajlandó arra, hogy a világon üljön [tartósan], csak önuralom kérdése, hogy ezt meg tudjuk valósítani. Az ember szeme előtt fagy meg a világ.

Van egy titkos csatorna, amin keresztül a világ olyannak látszik, mint amilyenek én tudom. Ez a felismerés bennünk van, és nem kint van. A felismerés nem a látott ismerős fejének meglátásán indul, illetve nem is belülről. Ez kívülről indul, de mégis bennünk van. Ennek lényege: nincs külön kint és bent. A tapasztalat azt mutatja, hogy én nézek el odáig, nem a fénysugarak jönnek énhozzám. Az akció tehát éntőlem indul, nem onnan.

Más, ha csukott szemmel, mintha nyitott szemmel gondolkodom. Ha kettősségben gondolkodunk, mindig valami „postásra” van szükségünk. A tudomány így jár el; adatot gyűjt, leírja, körülhatárolja – nem olyan, mint a politikai gazdaságtan, aminek a valósághoz semmi köze sincs. Nagyon jelen kell lenni a gondolkodásnak, de nem erőszakosan.

Egy ásatag világban, egy szellemi múzeumban élünk, nem jutunk el a friss viláig. A gyermekeknek direkt tapasztalatai vannak, később közbeépül egy szellemi válaszfal. Ha egy réteget sikerült elintézni, csak akkor jöhet a másik. Egy lépést sem lehet kihagyni.

Amíg nem boncoljuk a dolgokat, az homogénnek hat, de ha utána nézünk, kiderül, hogy rétegekből áll, amit le kell hántani. Ha sikerül eljutni a lehántásig – az már nem a kettősségek világa. Ha az intelligens ember ezt eléri, megszűnik a világ és az én kettőssége. Az ego számára az igazi én hozza a világot, amikor az ember a világ felé közelít, úgy közelít a maga énjéhez is. Individuális marad, de egoizmus nélkül. Ha meg akarja fogni „akiségét” – az nem megy. Az ego nincs, azért megfoghatatlan. Erre a centripetális erő-összeszedésre azért van szükség, hogy az ember meg tudjon állni a maga lábán.

Nincs tudás, csak képesség van. Kérdés: tud-e valaki zenét hallgatni úgy, hogy csak hallja? Zenehallgatás közben a jelenléti tudat megvalósul. Ez egy nagy ajándék, ingyen van, de utána visszaesik az ember.

Ha megvalósul ez az oda-vissza való szemlélet, akkor el lehet jutni egy konkrét személyhez, lóhoz, tárgyhoz, stb. Olyan, mint egy hályogtól megszabadított lény. Lát. Azt (látja), hogy Ember. Mintha a mély és az értelem találkozna. Ilyenkor megjelenik a Világ – jelentem tisztelettel.

Értelem-áramlás indul el, ha megszólal a Világ. Nem beszéd, nem zene, olyan, amit nehéz elmondani, nehéz szavakba foglalni, nem ezen a csatornán jön, de jön. Egy rést üt a tudat a dolgokon. Olyan, mintha egy látcsőbe látna. Ez olyasmi, hogy az ember lát. Ez olyan: te jó Isten, ez tényleg ilyen? Van eset, amikor ez az élmény nem pillanatnyi, hanem körkörös. Ilyenkor annyira meglazulnak az istrángok, hogy más területen is el lehet érni ilyen eredményt. Ilyenkor elkezdődik egy személyes gyakorlat, utána akar nézni, és akkor indulnak el a dolgok. Ezek ébresztő jellegű dolgok. Foglalkozni kell a dolgokkal. Kérdés: komolyan vesszük-e ezeket a dolgokat? Realizálható-e vagy sem? Magától semmi nem (valósul) meg. Erőfeszítésre van szükség.

A kérdésre válaszolva: a kegyelem nem üres ajándék, nem lottófőnyeremény, ez a munka gyümölcse. Fel kell „dühösödni” igaz dolgokon, hogy az ember nekimenjen a megismerésnek, és lassan gyűl(je)nek a csapatok. Tudati erővel, visszahúzó erővel kell megküzdeni. Az első lépést bárhol megtehetjük. Mellékes, hogy hol. Ezt el kell ejteni. Át kell lépni a küszöbön. A harc sokkal korábban kezdődik, mint ahogy hisszük. Mindnyájunknak Odüsszeusznak, ravasznak kell lenni, mert Polüphemosznek rettenetes ereje van.

Ebből [a gyakorlatból] nem lesz skizofrénia, mert kialakul egy lényeg iránti érzékenység és primer iránti érzékenység.

A hitről: kell-e hinni, vagy nem kell? Ez üres fogalom. A hit és elhívás nem válik külön. A hit: ami után már nincs kérdés. Amikor az jön: ahá! Akkor rendben van, ha a gondolkodás mögé jut a dolog, ahol már nincs többé kérdés. Az igazi hit tulajdonképpen tudás. Különböző is hinni nem lehet szakadatlanul, aki folyamatos intuícióban van, az hívó. Az Atyaúristent nem hinni kell, hanem meg kell ismerni. De aki nem fordít neki hátat, az nem tud hozzá visszajönni.

Van egy csomó fogalom, vannak természeti tárgyak, és van, amit az ember csinál, mint a Trabant(ot). A Trabantot analitikusan meg lehet érteni, a növényt nem. Amit Isten csinált, azt nem lehet analitikusan megismerni. A tudomány pedig ezt csinálja: patás, hosszúsőrű, rövidlábú, stb., és ezzel azt hiszi, hogy leírta a jelenséget. Az élő dolgokat másként kell megszólítani. A gondolkodásban is van ilyen. A növény; feneketlen, az kivezet ebből a világból. Van természeti és ember csinálta fogalom. Az ember alkotta fogalmak végesek. Ezeknek a végére lehet járni. A másoknak sohasem.

[Szó volt a világ-pusztulásról, az apokaliptikus jóslatokról. G(ábor) szerint:] A világnak már régen vége van. Te mondtad a múltkor, hogy van az eltávolodás, lefelé haladás a mélypontig – és itt van a világ vége, és ez után visszafelé, illetve felfelé megy a dolog. De ez már az ember dolga. Ezt az utat az embernek kell megcsinálni.

*

RÁCZ GYÖRGY

Bölcsesség könyve¹

Bevezetés, Steiner az ókori akaratról és bölcsességről

Steiner a *Krisztus és az emberi lélek* (1914)² című előadásában a leglényegesebb megállapítások összhangban vannak a *Prédikátor könyvéből*³ levonható tanulságokkal. Steiner ezt írja (a 4. oldal alján): „*Fel kellett volna ismernie (a népnek), hogy e lény (Krisztus) nélkül a Föld emberének nincs meg az értelme.*” A prédikátor felismerte ezt, és Salamon mondását idézi (1,2): „*Minden hiábavalóság*”⁴. Az akaratról Steiner megállapításai a következők (a 10. és 12. oldalon): „*Az Ótestamentum alapvető jellege az akarat. Az akarat áthatja az emberiség fejlődését, és a törvényekben nyilatkozik meg. Az embereknek megadatott az Úr akarata, de az emberek nem ismerték fel az Urat*” (lelkükben). És a bölcsességről: „*Ha hatni engedjük magunkra, amit a pogány misztériumokban adtak a tanítványoknak, akkor ez a bölcsesség. Az istenség a bölcsesség révén éppoly kevésbé tudott megnyilatkozni a (testben lévő) ember számára, mint az akarat révén.*”

Bölcsesség a *Prédikátor könyve* alapján

A prédikátor a természet alapvető sajátosságának tömör leírásával kezdi előadását (1,5-7.)⁵ és ez a nap, a szél és víz körforgása, majd így folytatja (a Károli-Bibliában): „*Minden dolgok mint fáradoznak, senki ki nem mondhatja; nem elégednék meg a szem látván, sem be nem teljesednék hallásával a fül.*”⁶

Tehát a nap, a szél, a víz élnek, és azon fáradoznak, hogy a körforgás fennmaradjon. De ez a fáradozás ki nem mondható, nincsenek rá szavak, és ezért a szem és a fül sem tudja befogadni. Ma azt állítjuk, hogy a nap, a szél és a víz élettelen anyagok, mozgásukat fizikai erők irányítják, és ezzel megelégszünk. Úgy teszünk, mintha mindent tudnánk. Nem vesszük észre, hogy a prédikátor mondása továbbra is igaz arra, amit még élőknek tekintünk. Ki tudja

¹ A számítógéppel nyomtatott szöveg fölött kézírással: [Fenyő] Ervinnek 1997. október 13-án szeretettel Gyurka

² Rudolf Steiner: *Krisztus és az emberi lélek* (1914) (GA 155, magyarul kiadatlan) – 10 előadás; 1912. május. 23-24 (Koppenhága); 28-30 (Norrköping); és 1914. július 12-16 (Norrköping) között.

³ A cím pontosan: *A prédikátor Salamon könyve*

⁴ „Felette nagy a hiábavalóság, azt mondja a prédikátor; felette nagy hiábavalóság! Minden hiábavalóság!” (1,2) Az 1,14. versben megismétli: „Láttam minden dolgokat, melyek lesznek a nap alatt, és ímé minden csak hiábavalóság, és a lélek gyötrelme!”

⁵ „És a nap feltámad, és elnyugszik a nap; és az ő helyére siet, ahol ő ismét feltámad. Siet délre, és átmegegy észak felé; körbe-körbe siet a szél, és a maga keringéséhez visszatér a szél. Minden folyóvíz siet a tengerbe; mindazáltal a tenger mégis meg nem telik: akármicsoda helyre a folyóvizek siessenek, ugyanazon helyre térnek vissza.” (1,5-7.)

⁶ *A prédikátor Salamon könyve* 1,8

megmondani, hogyan fáradozik a csíra a magban? Az ember visszamenőleg a nyomát is el akarja tüntetni tudatlansága jeleinek, ezért a Biblia „érthetetlen” részeit újraírja, hogy érthetőek legyenek. Nézzük meg, hogyan szól a fenti részlet egy „nyelvében megújított” Bibliában (Káldi): „*A dolgok megannyian fárasztanak, úgyhogy az ember szóval ki sem tudja mondani. A szem nem tud jóllakni a látással, s a fül nem tud betelni a hallással.*”⁷ Ennek már semmi köze a természet körforgásához. Ez a mai ember lustaságát és telhetetlenségét tükrözi, ilyen az ember, aki már megcsömörlött az áltudományoktól, és az érzéki élvezeteket keresi.

A körforgást szemlélő ember alapérzése, hogy ő nem vesz részt abban. „*Egyik nemzetség elmegy, és a másik eljő; a föld pedig örökké megmarad.*”⁸ (1,4) A nap és a szél ugyanaz, a nemzetség más: az egyik megy, a másik jön. Ezért az érdekelné, mi volt a születés előtt, és mi lesz utána. De: „*Nincs emlékezet az előbbiekről; azonképpen az utolsó dolgokról is, melyek jövendők, nem lesz emlékezet azoknál, akik azután lesznek.*”⁹ (1,11) Ezért logikus az elhatározás: „*És adám az én elmémet mindazok vizsgálására és bölcsen való tudakozására, melyek lesznek az ég alatt.*” A következtetés pedig lehangoló: „*Ez gonosz hiábavaló foglalatosság, melyet adott Isten az emberek fiainak, hogy gyötrődjenek vele.*”¹⁰ (1, 13)

Nyilván nem lenne a bölcs vizsgálódás hiábavaló, ha abban az Úr megmutatkozna. Nem mutatkozhat, mert az ember a világ felé fordul, testben él. Csak a körforgást látja, a kezdet és a jövő homályba vész. Végül megállapíthatjuk, hogy Steiner mondását a bölcsességről tökéletesen alátámasztja a prédikátor.

Továbbá felfogom a bölcsességet azzal is, hogy tudom, a bölcsességnek én is része lettem: a bölcs megjelenésének ereje lényem, szándékaim stb. szerint változik meg: beburkol, kiterjed fölém, kardként szegül szembe velem, stb.

A megújított szöveg

Az imént idézett rész a megújított Káldi-féle fordításban így szól: „*Ki olyan, mint a bölcs, és ki találja meg a dolgok nyitját? Az ember bölcsessége derüssé teszi arcát, és meglágyítja a vonások keménységét.*”¹¹

Ez a szövegjavítás már a relatív gondolkodás eredménye: az aggódó ember vonásai kemények. Az aggódik, aki nem tudja a dolgok magyarázatát. „Nyilvánvaló” (ez a relativitás jelszava), hogy a bölcs ezzel ellentétes kinézésű: derűs, és vonásai lágyak, mert ő tudja a dolgok magyarázatát.

⁷ Káldi-Neovulgáta Biblia-fordítás; *A prédikátor könyve*, 1,8

⁸ Károli Gáspár fordítása.

⁹ Károli Gáspár fordítása.

¹⁰ Károli Gáspár fordítása

¹¹ Káldi-Neovulgáta Biblia-fordítás; *A prédikátor könyve* 8,1

A két Biblia összevetése még egy problémát vet fel: meddig olvassuk a szöveget, hogy tovább elmélkedhessünk a bölcsességről? Ebben nem igazítanak el a bibliai szöveget tagoló alcímek. A Károli-Biblia szerkesztője az egész 8. fejezetet (összesen 15 vers) egybefogja, és ezt írja elé: „Engedelmesség a felsőség iránt. Azoknak, akik az Istent félik, mégis csak jól van dolga.” A Káldi-Bibliában a 8. fejezetet szerkesztője két részre osztja. Az elsőnek (1-4.) címe: *A király szava és tettei*; a másodiké (5-15.): *Művelt törvénytisztelők – műveletlen törvényszegők*; és a Károli-féle 9. fejezetből két verset átvész a 8.-ba *A megismerés határai*¹² címmel. Próbáljuk meg mi addig olvasni, ameddig a bölcsesség fenti meghatározása szükséges a megértéshez.

Folytatás

„Én mondom, hogy a királynak parancsolatját meg kell őrizni, és pedig az Istenre való esküvés miatt. Ne siess elmenni az ő orcája elől, ne állj rá gonosz dologra; mert valamit akar, megcselekszi. Mivelhogy a király szava hatalmas; és kicsoda merné néki ezt mondani: mit művelsz? Aki megtartja a parancsolatot, nem ismer nyomorúságot, és a bölcsnek elméje megért mind időt, mint ítéletet; Mert minden akaratnak van ideje és ítélete;”¹³

Az ideális eset az lenne: a király bölcs. Az alattvaló érti a magyarázatot, és felfogja a bölcsesség fényét, annak nem kell semmit parancsolni. A bölcsesség áradása megszakadhat Isten és a király között (lásd 10,2),¹⁴ és megszakadhat a király és alattvalói között. A szakadékot hidalja át a parancs. A parancsot teszi hitelessé az eskü, hatékonyvá a hatalom. Ez a tanács ugyan helyénvaló, de látszik, hogy nem tökéletes. Mi van akkor, ha a király gonosz, és az alattvaló bölcs? Ekkor maradjon az alattvaló a király előtt, arcán a bölcsesség fényével, ábrázatán a bölcsesség erejével. Azután tartsa a parancsolatot, mert csak végrehajtás a rendelt időben, és az ítélet (a végrehajtás után) hozza a magyarázatot. Ha az alattvaló bölcs, megérti mind az időt, mind az ítéletet. De csak utólag, ezt mondja a prédikátor a következő versekben. „...mert az embernek nyomorúsága sok őrajta; Mert nem tudja azt, ami következik; mert ki mondja meg néki, mimódon lesz az?”¹⁵

Persze, elképzelhető, hogy a király gonoszsága már valamilyen módon nyilvánvaló lett! Teljesítse-e a bölcs a gonosz király parancsát? A döntés az övé. Nem tudhatja előre, hogy a parancs, amit kapott, gonosz-e, az ember bölcsessége már nem terjed idáig. Tehát a gonosz király előtt álló bölcs választhat: a király színe előtt marad, és nem áll rá gonosz dologra, vagy teljesíti a parancsot, vagy elmegy és maga áll valami gonoszságra.

¹² ¹² Káldi-Neovulgáta Biblia-fordítás; *A prédikátor könyve* 8,16-17.

¹³ *A prédikátor Salamon könyve*; 8,2-6. Károli Gáspár fordításában.

¹⁴ „Mikor a fejedelemnek haragja felgerjed teellened, a te helyedet el ne hagyjad; mert a szelidség nagy bűnöket lecsendesít. Van egy gonosz, amelyet láttam a nap alatt, mintha tévedés volna, amely a fejedelemtől származik.” (10,1-2.)

¹⁵ *A prédikátor Salamon könyve*; 8,6-7. Károli Gáspár fordításában

Az én kérdésem minden elmélkedés után: mit tesz az ember, ha nem bölcs, hanem keresztény?

Akarat

„Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak. Ideje van a születésnek és ideje van a meghalásnak”¹⁶ (3,1-2.) – mondja a prédikátor, és ez után sokáig sorolja az élet eseményeit, majd rögtön utána megkérdezi: „Micsoda haszna van a munkásnak abban, amiben ő munkálkodik?”¹⁷ – és válaszol a kérdésre: „Láttam a foglalatosságot, melyet adott Isten azt emberek fiainak, hogy fáradozzanak benne. Mindent szépen csinált az ő idejében (!), e világot is adta az emberek elméjébe, csak hogy úgy, hogy az ember meg nem foghatja mindazt a dolgot, amit az Isten cselekszik kezdettől fogva mindvégig”. (Károli; 3,10-11.) Tehát ebben a kérdésben is egyezik a prédikátor tapasztalata Steinerével: a parancsban, a „rendelt időben és az (isteni) akaratban” – Isten nem mutatkozik meg. Ezért erőtlén még a király bölcsessége és parancsa is. Erről szól a *Prédikátor könyvének* 8. fejezete.

Megjegyzés a szent iratokról

A szent iratok annál kedvesebbek, minél kevésbé vannak rendbe szedve, minél kevésbé olvashatók. Miért?

Nem tudok támasz nélkül gondolkodni. Nem tudom kiüresíteni magamat. Határok nélkül gondolkodásom esendő, szavaim szétszóródnak, mint mák a lyukas zsákból. Gondolkodásom annak örül, ha folytathat valamit, vagy ellenkezhet valamivel. Ezzel a relatív gondolkodással az eredeti szent iratok szövegét nem értem. Viszont ha figyelmem középpontjába állítok egy-egy ilyen érthetetlennek tűnő mondatot, lehetőségessé válik, hogy a szöveg szavai és mondatai között gondolkodjam. Ennek a gondolkodásnak a szöveg nem viszonyítási alapja, hanem inkább tápláléka, amely a gondolkodás megszakítása után írást vagy beszédet táplál. E közben azt érzem, hogy a gondolkodás él bennem, és a gondolatnak igazsága van.

Az emberi bölcsesség

A *Prédikátor könyvét* forgatom. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy mi a bölcsesség. Először leírom, amit megtudtam az első pillantásra kevésbé érthető Károli-Biblia olvasása közben, azután ide másolom a nyelvében megújított Káldi-Biblia szövegét. Látni

¹⁶ *A prédikátor Salamon könyve*; 3,1. Károli Gáspár fordításában.

¹⁷ *A prédikátor Salamon könyve*; 3,9. Károli Gáspár fordításában.

fogod, hogy a megújítás során azok a sarokpontok, amelyek érthetlensége az értelmet tartotta, eltűntek. Nem állítom, hogy a Káldi-Biblián elmélkedve már nem lehet a gondolkodást feléleszteni, de ez becslésem szerint egy újabb hónapig tartó küzdelmet igényelne.

A 8. fejezet 1. versében találtam meg valamit, amely kérdésemre a bölcs leírását sejtette: *„Kicsoda hasonló a bölcshez, és ki tudja a dolgok magyarázatát? Az embernek bölcsessége megvilágosítja az ő orcáját; és az ő ábrázatjának erőssége megváltozik.”*¹⁸

A kérdés szónoki, a prédikátor feleletet nem vár és nem ad, mert senki sem hasonlítható a bölcshez!

Aki tapasztalta valakinek a bölcsességét, az másoknak csak körülírva és hasonlatok segítségével tud valamit mondani a tapasztalatáról.

A prédikátor szerint: az embernek bölcsessége megvilágosítja az ő orcáját, megváltoztatja megjelenésének erejét, és magyarázni tudja a dolgokat! Ezt én úgy értem, hogy a bölcsességnek olyan jelei vannak, amelyek az embernek minden érzékéhez szólnak: elsősorban az érzés-érzékhez, amelynek révén például értesülök arról, hogy az előttem álló örül, szégyenkezik, stb., mert az „arcára van írva”, és a gondolat-érzékhez, amellyel fel tudom fogni, ha éppen szavakkal magyaráznak valamit.

¹⁸ Károli Gáspár fordítása.